

XXII. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH
VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

22ND INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL
SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS

Place: Velké Bílovice (Czech Republic)
June 12-16, 2019

Publisher: Masarykova univerzita (Masaryk University Press), Brno

Edited by:

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. s. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *22nd International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masaryk University Press, 2019. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.

Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2019 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-9268-6 (online : pdf)

VPLYV FAKTOROV PRÁVNEHO PROSTREDIA NA RODINNÉ PODNIKY V REGIÓNOCH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Influence of legal environment factors on family businesses in regions of the Slovak Republic

FRANTIŠEK VOJTECH ¹

JARMILA MIŽIČKOVÁ ²

MICHAL LEVICKÝ ³

¹Katedra malého a stredného podnikania
Ústav ekonómie a manažmentu
VŠ ekonómie a manažmentu ver. správy v Bratislave
✉ Furdekova 16, 851 04 Bratislava, Slovak Republic
E-mail: frantisek.vojtech@vsemvs.sk

¹Department of Small and Medium Enterprises
Institute of Economics and Management
Sch. of Econ. and Manag. in Pub. Admin. in Bratisl.

²Fakulta manažmentu
Prešovská univerzita v Prešove
✉ Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov, Slovak Republic
E-mail: j.mizickova@gmail.com

²Faculty of Management
University of Presov

³Ústav ekonomiky a manažmentu
Fakulta prírodných vied
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
✉ Tr.A. Hlinku 1, 949 74 Nitra, Slovak Republic
E-mail: mlevicky@gmail.com

³Institute of Economics and Management
Faculty of Natural Sciences
Constantine the Philosopher University in Nitra

Anotace

Cieľom príspevku je zhodnotiť stav malého a stredného podnikania na Slovensku, špecificky v segmente rodinných podnikov, a to s akcentom na vplyv legislatívneho prostredia na nich. Príspevok sa zaoberá problematikou malého a stredného podnikania, špecificky rodinného podnikania, na Slovensku. V príspevku sa zaoberáme vývojom malého a stredného podnikania a rodinného podnikania na Slovensku všeobecne. Ďalej napriek neexistencii legislatívy na tému rodinné podnikanie porovnávame stav rodinných podnikov v jednotlivých regiónoch podľa zvolených kritérií. Následne prostredníctvom konkrétnych otázok zisťujeme preferencie rodinných podnikov v súvislosti s riešenou problematikou. Okrem všeobecných teoretických výskumných metód sme využili i špecifické vedecké metódy a techniky, ktoré súviseli so spracovaním údajov z dotazníkového prieskumu. Rodinné podniky majú problémy s aplikáciou viacerých zákonov nezávisle od regiónu v ktorom sídlia. V najväčšej miere spôsobujú podnikom problémy spojené s aplikáciou Zákonníka práce, Zákona o dani z pridanej hodnoty a Zákona o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci. Napriek uvedenému sme ďalej zistili, že ako najväčšie nebezpečenstvo pre svoj rodinný podnik respondenti nepovažovali legislatívne prostredie, ale problémy a konflikty v rodine, nástupníctvo a rodinné tragédie. Čo sa týka požiadaviek na pomoc zo strany vlády v najbližšom období, možno konštatovať, že preferencie rodinných podnikov sa líšia v závislosti od regiónu, v ktorom sídlia.

Klíčová slova

rodinný podnik, malé a stredné podnikanie, Slovak business agency, podpora podnikania

Annotation

The aim of the paper is to diagnose the situation of small and medium-sized enterprises in Slovakia, specifically in the family business segment, with an emphasis on the impact of the legislative environment on them. The article deals with the development of small and medium-sized enterprises and family business in Slovakia in general. Furthermore, despite the lack of a legal basis for family business, we compare the status of family businesses in the regions according to the selected criteria. Subsequently, through specific questions, we find out the preferences

of family businesses in relation to the issue. In addition to general theoretical research methods, we also used specific scientific methods and techniques related to the processing of questionnaire data. Family businesses have difficulty applying multiple laws independently of the region in which they reside. To a large extent, they cause problems for businesses to apply the Labor Code, the Value Added Tax Act, and the Occupational Safety and Health Act. Despite this, we have further found that respondents did not consider the legislative environment as the greatest threat to their family business, but problems and conflicts in the family, succession and family tragedies. As regards the government's aid requirements in the near future, it can be stated that family business preferences vary depending on the region in which they reside.

Key words

family business, small and medium business, Slovak business agency, business support

JEL classification: R11

1. Úvod

K pojmu podnikanie neodmysliteľne patrí pojem podnikateľ. Tento termín je podobne ako aj podnik a podnikanie definovaný v Obchodnom zákonníku (zákon číslo 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov) a rozoznáva štyri kategórie podnikateľov a to osoba zapísaná v obchodnom registri, osoba podnikajúca na základe živnostenského oprávnenia, osoba podnikajúca na základe iného než živnostenského oprávnenia avšak podľa osobitných predpisov a fyzická osoba vykonávajúca poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie taktiež podľa osobitných predpisov. Je potrebné podotknúť, že pojem podnikateľ sú definované aj v iných právnych predpisoch, ale zväčša je to definícia na účely konkrétneho zákona. S získaním statusu podnikateľa si subjekt na seba viaže určité práva ale samozrejme aj povinnosti. Podnikanie sme si charakterizovali ako sústavnú činnosť, čo znamená, že sa jedná o opakovanú činnosť, nejde len o náhodnú či jednorazovú činnosť. Môže to však znamenať prácu na sezónne obdobie, ktoré sa v určitom čase preruší ale neskôr sa v nej pokračuje. Nesmie sa teda opomenúť úmysel vykonávania tejto činnosti opakovane. Motiváciou je aj možnosť stať sa nezávislým, snaha o uskutočnenie svojich predstáv, myšlienok či nápadov. Malíková (2010) uvádza, že samostatnosť je hlavným znakom, ktorý odlišuje podnikanie od pracovného pomeru. To znamená, že podnikateľ sa musí sám rozhodnúť, čo sa týka všetkých aspektov podnikania, či už ekonomických, právnych alebo rôznych iných týkajúcich sa podnikateľskej činnosti. Zodpovednosť za právne úkony znamená niest' riziko za svoje rozhodnutia a znášať následky svojich rozhodnutí. Majdúchová, Neumannová (2014) uvádzajú okrem zodpovednosti za právne úkony aj vlastnú zodpovednosť, čo znamená zodpovednosť za zmluvné vzťahy vo vzťahoch kupujúci – predávajúci, dodávateľ – odberateľ a zodpovednosť za hospodársky výsledok. Dosahovanie zisku je najmotivujúcejším prvkom podnikania.

Uvedené teoretické zhodnotenie podnikateľských subjektov slúži na konkrétne ciele. V článku chceme diagnostikovať význam malých a stredných podnikov (MSP) pre rozvoj regiónov. Konkrétne sa zameriame na podniky, ktoré môžeme charakterizovať ako rodinné. Porovnáme ich počet v jednotlivých regiónoch a zameriame sa i na to, ako význame zasahujú do ekonomickej regionálnej štruktúry.

Pre zistenie súčasného stavu v riešenej problematike boli využité okrem sekundárnych informácií i primárne dáta, ktoré boli získané prostredníctvom dotazníkového prieskumu. Výberový súbor pozostával po prvotnej úprave a vyradovaní z údajov od 278 respondentov, ktorý v priebehu jesene 2018 odpovedali na otázky, ktoré boli segmentované podľa vybraných tém súvisiacich s problematikou podnikania. Respondentmi boli osoby, ktoré sa nejakým spôsobom podieľali na riadení podniku, ktorý možno považovať za rodinný podnik. Všetky zúčastnené podniky patrili zároveň do skupiny malých a stredných podnikov. Pri zaraďovaní podnikov do použitého výberového súboru bolo snahou autorov použiť stratifikovaný proporčný výber na základe kritéria sídlo podnikov vychádzajúc z klasifikácie regiónov úrovne NUTS III. Získané informácie sme po spracovaní vyhodnotili prostredníctvom vybraných štatistických metód na hladine významnosti 0,05 prostredníctvom softvéru IBM SPSS 19.

2. Základný teoretický prehľad problematiky

Podnikanie patrí k lákavej činnosti. Podnikateľ sa môže stať ekonomicky nezávislý, získať spoločenské postavenie, nadobudnúť pocit voľnosti a slobody a rozhodovať o svojich aktivitách dobrovoľne a samostatne. Podnikanie dokonca umožňuje do svojich aktivít zapájať i ďalších členov rodiny. Podnikanie síce poskytuje na jednej strane ekonomickú voľnosť no na strane druhej aj zodpovednosť za všetky činy a aktivity (Papula a kol., 2018). Najviac podnikateľských jednotiek patrí do kategórie malých a stredných podnikov a preto tvoria jednu z najdôležitejších zložiek celého hospodárstva. Malé a stredné podniky sú často považované za významných inovátorov a to najmä v hospodárskom sektore (Kitching, Blackburn, 1998; Korenková, 2016). Podľa Solíkovej

(2013) jedno z nejdůležitějších postavení v hospodářství Evropské unie mají právě malé a střední podniky a to zejména v oblasti růstu a zaměstnanosti. Většina malých a středních podniků je aktivna jen ve své domovské krajině, jen malá část z nich se zúčastňuje na cezhraničních aktivitách. Malé a střední podnikání se na první pohled zdá jako nějaký prostor, v kterém podniky určité kategorie působí iba přechodně. (Papula, 2015). Přirozeně má velká část z nich snahu počas svého životního cyklu, růst a postupně se posunout do kategorie velkých podniků. Podstatnou část malých a středních podniků nie len na Slovensku ale aj v ostatných krajinách tvoria práve rodinné podniky a rodinné podnikanie. Rodinné podnikanie ako také v Slovenskej republike od začiatku svojej existencie bojuje s legislatívou a to i napriek tomu, že problémy rodinných podnikov sú v dnešnej dobe pomerne bežné, ale v tomto segmente podnikania sa im venuje len malá pozornosť (Koráb, Murínová, 2018). Problematika rodinných podnikov je v súčasnosti veľmi aktuálnou témou v akademickom svete. Dôležitosť rodinných podnikov sa zvyšuje s internacionalizáciou a súvisí s obchodným úspechom v podmienkach globálneho trhu. (Odehnalová, Pirožek 2015) a majú podstatný význam i pri riešení otázok regionálnych rozdielov (Maroš, Rybanský, 2016). Rodinný podnik je veľmi ťažko jednotne definovať, nakoľko legislatíva Slovenskej republiky tento pojem nepozná. Vo všeobecnosti však môžeme o rodinnom podniku hovoriť vtedy, ak vlastníkom podniku je člen rodiny, rodinný podnik je riadený členom rodiny alebo potomkom zakladateľa. (Hudáková, Mižičková, Váľková, Mikoláš, Fialová, 2014). Ak má byť rodinný podnik aj legislatívne odlišný, je potrebný legislatívny rámec, v ktorom budú zapracované aj špecifiká a pravidlá, podľa ktorých rodinné podniky vznikajú a pôsobia. V súčasnosti právna legislatíva nevymedzuje právne formy rodinného podnikania preto sa rodinné podniky na Slovensku pridržujú platnej všeobecnej legislatíve. No vo vyspelých trhových ekonomikách sa rodinné podnikanie spája s týmito právnymi formami (Papula a kol. 2018):

- rodinný podnik živnostníka alebo samostatne hospodáriaceho roľníka,
- rodinná obchodná spoločnosť,
- rodinné družstvo (rodinná farma).

Koráb a Murínová (2018) definujú rodinné podniky ako podniky, ktoré vlastní skupina ľudí, ktorá je v rodinnom vzťahu. Základom rodinného podnikania na Slovensku je spoločené podnikanie príslušníkov rodiny a nástupníctva v rodinnom podniku. Z hľadiska právneho platia pre toto spoločné podnikanie rodinných príslušníkov pravidla vymedzené v Občianskom zákonníku. Medzi špecifiká rodinného podnikania z pohľadu právnych aspektov možno zaradiť najmä (Papula a kol. 2018):

- bezpodielové vlastníctvo manželov, ktoré nebráni spoločnému podnikaniu manželov,
- vysporiadanie majetku bezpodielovým vlastníctvom manželov je možné dohodou alebo súdnym rozhodnutím,
- dedenie majetku, podľa ktorého sa dedí zo zákona alebo podľa zavesu.

Iná situácia je však v Českej republike, kde sa od 1. januára 2014 nadobudnutím účinnosti nového českého Občianskeho zákonníka, č. 89/2012 Z.z. v znení neskorších predpisov ktorý vo svojich častiach 700 – 707 zavádza po prvý krát inštitút rodinného podniku (Janku, 2017). Od tej doby sa za rodinný podnik v Českej republike považuje podnik, v ktorom spoločne pracujú manželka alebo aspoň jeden s manželom a ich príbuzní až do tretieho stupňa alebo osoby s manželmi zošvagrené až do druhého stupňa a ktorý je vo vlastníctve niektorej z tých osôb. Na tých, ktorí trvalé pracujú pre rodinu, pre rodinný podnik sa pozerá ako na členov rodiny ktorí sa zúčastňujú na chode rodinného podniku. Ustanovenie o právach a povinnostiach členov rodiny, ktorí sa zúčastňujú na riadení rodinného podniku sa nepoužijú v prípadoch, kedy sú tieto práva a povinnosti upravené spoločenskou zmluvou vrátane zakladateľského právneho rokovania o založení obchodnej spoločnosti alebo družstva, zmluvou o tichej spoločnosti alebo zmluvou a ustanovením iného zákona o pracovnom pomere, poprípade inou obdobnou zmluvou (§700 Občianskeho zákonníka č. 89/2012 Z.z.). V rodinných podnikoch je vnútropodniková postupnosť komplexný a náročný proces, pri ktorom sa využívajú, zachovávajú a potenciálne rozširujú zdroje vlastnej rodiny. Sociálny kapitál v dôsledku investícií do vytvárania sietí je cenným zdrojom v tomto kontexte a jeho úspešné uchovávanie a rozvoj počas dedičstva v rámci rodiny môže byť rozhodujúce pre zachovanie malého a stredného rodinného podniku. Z tohto dôvodu je rozhodujúci prenos sociálnej siete od predchodcu na nástupcu v priebehu dedenia v rámci rodinného podniku. (Schell, Hiepler, Mooga, 2018). Ďalší fakt, že je nevyhnutné riešiť legislatívu rodinného podnikania na Slovensku je aj fakt prevodu vlastníckych práv na nasledovníkov resp. na mladšiu generáciu. Pre podnikateľov a jeho rodinu je prevod rodinného podniku na jeho nástupcov dôležitú strategickú výzvu. Proces rodinného podnikania je špecifický pre každú rodinu a je ovplyvnený mnohými rôznymi faktormi. Vzhľadom na historický vývoj, ktorý v komunistickom období neumožňoval súkromné vlastníctvo, stoja podnikatelia pred úplne novou výzvou, ako preniesť svoje rodinné podniky na novú generáciu (Hodinková, Horak, Vincencová, 2016). Pri prechode na ďalšiu generáciu je nevyhnutné mať pripravený plán, ktorý v rodinnom podniku môže byť komplikovaný kvôli vzťahom a emóciám. Zakladateľ odovzdáva celoživotného diela a vyžaduje si to veľkú dôveru mladšej generácii. Možno aj to je jeden z dôvodov, prečo viac ako 70 % rodinných podnikov neprežije prechod od zakladateľa k druhej generácii. Vo väčšine prípadov ich zničia dane alebo rodinné spory (Ward, 2018).

3. Aktuálny pohľad na podnikanie malých a stredných podnikov v regiónoch Slovenska

Ako naznačuje tabuľka 1, v porovnaní s rokom 2016 došlo v roku 2017 k zlepšeniu kvantitatívnych výsledkov takmer u všetkých všeobecných a demografických ukazovateľov. Počet MSP medziročne vzrástol o 1,8 % (resp. o 10 009 podnikateľských subjektov) - z 557 122 aktívnych podnikateľských subjektov na 567 131.¹ Pozitívny trend zaznamenali aj ukazovatele počtu vzniknutých a zaniknutých MSP. Tento pozitívny trend sa prejavil medziročným rastom počtu vzniknutých MSP o 11,2 % a zároveň poklesom počtu zaniknutých podnikateľských subjektov o 2,4 %, čo priaznivo vplývalo na výšku čistého prírastku MSP, ktorý sa medziročne zvýšil viac ako dvojnásobne. Napriek miernemu nárastu počtu vyhlásených konkurzov MSP o 4,4 %, počet povolených reštrukturalizácií MSP výrazne klesol – až o 32,4 %. Na celkovom počte malých a stredných podnikov majú zastúpenie i rozpočtové organizácie (Gregáňová, Papcunová, 2017), ktoré bolo v roku 2017 na úrovni 1,07 % (DataCube, 2019).

Tab. 1: Všeobecné a demografické ukazovatele MSP

Ukazovateľ	2016	2017	Zmena
Počet MSP	557 122	567 131	↑ 1,8 %
Počet vzniknutých MSP	58 838	65 404	↑ 11,2 %
Počet zaniknutých MSP	53 878	52 599	↓ 2,4 %
Čistý prírastok MSP	4 960	12 805	↑ 258,2 %
Počet vyhlásených konkurzov MSP	273	285	↑ 4,4 %
Počet povolených reštrukturalizácií MSP	68	46	↓ 32,4 %

Zdroj: SBA

Z regionálneho hľadiska boli MSP koncentrované predovšetkým na území Bratislavského kraja, kde pôsobila viac ako pätina (22,3 %) celkového počtu aktívnych MSP. Na základe tabuľky 2 ďalej možno konštatovať, že druhý najvyšší podiel počtu MSP dosiahol Žilinský kraj – na úrovni 13,4 %. Najmenej MSP pôsobilo v Trenčianskom kraji (9,6 %). V medziročnom porovnaní vzrástol počet MSP vo všetkých krajoch SR – najviac v Bratislavskom kraji o 3,0 % (resp. o 3 690 podnikateľských subjektov).

Tab. 2: Počet podnikateľských subjektov v krajoch SR v roku 2017

Kraj	2016	2017	Zmena
Banskobystrický	55 856	56 650	↑ 1,4 %
Bratislavský	122 774	126 464	↑ 3,0 %
Košický	56 394	57 423	↑ 1,8 %
Nitriansky	68 103	68 947	↑ 1,2 %
Prešovský	69 404	70 616	↑ 1,7 %
Trenčiansky	53 677	54 273	↑ 1,1 %
Trnavský	55 528	56 559	↑ 1,9 %
Žilinský	75 386	76 199	↑ 1,1 %
Spolu	557 122	567 131	↑ 1,8 %

Zdroj: SBA

Ekonomické a finančné ukazovatele MSP, uvedené v tabuľke 3, zaznamenali v roku 2017 taktiež pozitívny trend. Medziročne došlo k zlepšeniu výsledkov všetkých makroekonomických ukazovateľov MSP – hrubá produkcia vzrástla o 7,1 %, pridaná hodnota o 8,9 %, zisk pred zdanením o 7,5 % a zamestnanosť o 1,4 %. V zahranično-obchodných aktivitách došlo taktiež k zvýšeniu aktivity zo strany MSP. Predovšetkým v objeme dovozu, ktorý vzrástol o 4,2 % na 26 622,0 mil. €. Objem vývozu vzrástol len nepatrne – o 0,1 % na úroveň 17 978,1 mil. €. Na základe tohto vývoja možno konštatovať, že exportná aktivita slovenských MSP mierne zaostáva. Podľa predbežných odhadov dosiahla výška poskytnutých úverov MSP nižší objem (o 3,5 %) ako v roku 2016 - predovšetkým v dôsledku poklesu výšky poskytnutých dlhodobých bankových úverov pre MSP. Úroková sadzba úverov pre MSP sa medziročne v roku 2017 znížila o 0,1 p. b., čo bolo spôsobené postupným a stabilným trendom uvoľňovania úverových podmienok pre MSP.

¹ Za ekonomicky aktívny subjekt považuje ŠÚ SR subjekt, ktorý mal v sledovanom referenčnom období zamestnancov, tržby alebo investície. K stanoveniu aktivity využíva ŠÚ SR aj údaje z administratívnych zdrojov o platiteľoch zdravotného poistenia.

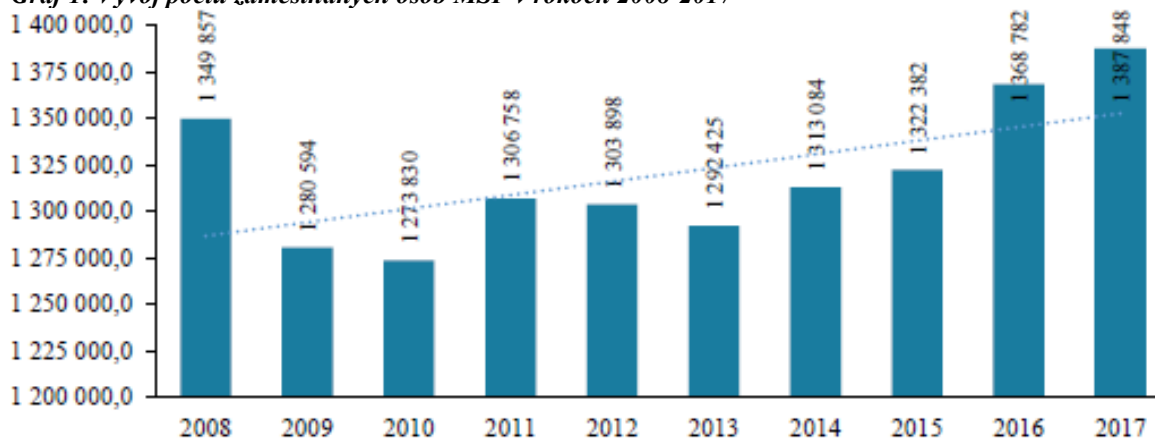
Tab. 3: Ekonomické a finančné ukazovatele MSP

Ukazovateľ	M.j.	2016	2017	Zmena
Hrubá produkcia	mil. Eur	54 876,1	58 784,6	↑ 7,1 %
Pridaná hodnota	mil. Eur	19 999,3	21 774,6	↑ 8,9 %
Zamestnanosť	osôb	1 368 782	1 387 848	↑ 1,4 %
Zisk pred zdanením	mil. Eur	4 627,5	4 974,1	↑ 7,5 %
Vývoz	mil. Eur	17 957,7	17 978,1	↑ 0,1 %
Dovoz	mil. Eur	25 554,7	26 622,0	↑ 4,2 %
Poskytnuté bankové úvery pre MSP	mil. Eur	13 523,0	13 051,0	↓ 3,5 %
Poskytnuté krátkodobé b. úvery pre MSP	mil. Eur	5 394,0	5 442,0	↑ 0,9 %
Poskytnuté dlhodobé b. úvery pre MSP	mil. Eur	8 129,0	7 609,0	↓ 6,4 %
Úroková sadzba MSP	%	3,1	3,0	↓ 3,2 %
Oneskorenie platieb B2B MSP	dni	19	19	=

Zdroj: Štatistický úrad SR, NBS, EOS, spracované SBA

Z hľadiska zamestnanosti majú MSP na Slovensku nezastupiteľné miesto. V roku 2017 sa podieľali na zamestnanosti v podnikovej ekonomike 73,8 % a v celom hospodárstve 59,1 %. V porovnaní s rokom 2016 sa podiel MSP na zamestnanosti v podnikovej ekonomike znížil o 0,3 p. b. – predovšetkým v dôsledku dynamickejšieho rastu zamestnanosti veľkých podnikov. V absolútnom vyjadrení sa v roku 2017 zvýšil počet osôb zamestnaných MSP o 1,4 % (resp. o 19 066) osôb na 1 387 848, čo je najvyššia hodnota od roku 2008. Vývoj počtu zamestnaných osôb MSP v r. 2008-2017 znázorňuje graf 1.

Graf 1: Vývoj počtu zamestnaných osôb MSP v rokoch 2008-2017

Zdroj: SBA na základe údajov ŠÚ SR

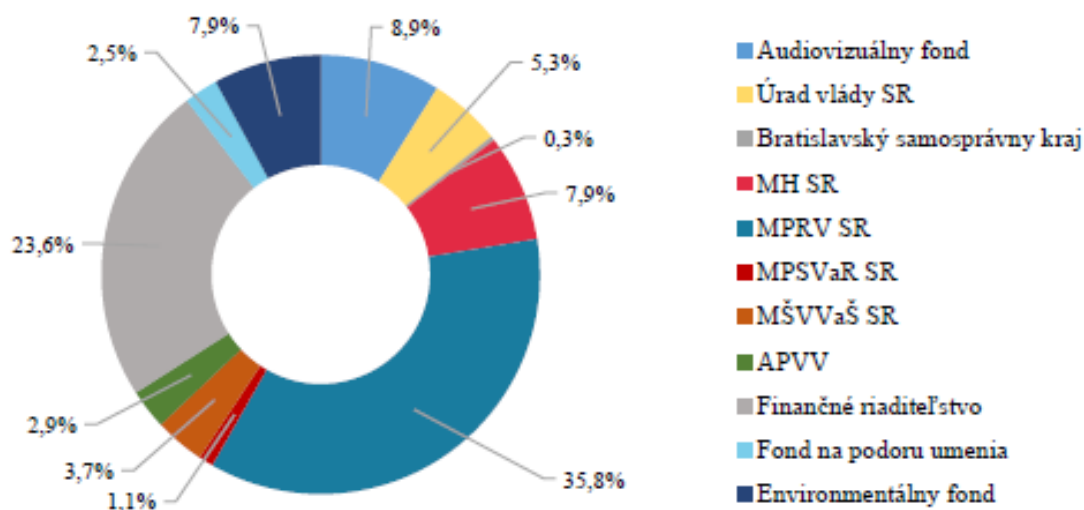
4. Podpora rodinného a malého a stredného podnikania na Slovensku

Ak si pozrieme prístup orgánov Európskej únie a Vlády Slovenskej republiky k podpore podnikania malých a stredných podnikov, môžeme si vytvoriť konkrétny obraz podpory. Európska komisia prijala 9. januára 2013 Akčný plán pre podnikanie 2020 na opätovné stimulovanie podnikateľského ducha v Európe s cieľom zvýšiť počet podnikateľov v záujme dosiahnutia prioritných cieľov, t.j. obnova hospodárskeho rastu a zvýšenie úrovne zamestnanosti. Zastrešujúcim rámcom pre politiku EÚ v oblasti malých a stredných podnikov je Iniciatíva Small Business Act for Europe. Zameriava sa na zlepšenie prístupu k podnikaniu v Európe, zjednodušenie regulačného a politického prostredia pre MSP a odstránenie zostávajúcich prekážok ich rozvoja. Najdôležitejšou investičnou politikou EÚ je Politika súdržnosti. Politika súdržnosti stanovila 11 tematických cieľov na podporu rastu pre obdobie rokov 2014 – 2020. Jednou z priorit je zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov. Investície sú smerované aj na podporu rastu v oblastiach ako posilnenie výskumu, technologického vývoja a inovácií (Urbaniková, 2017; Hudáková, 2017), zlepšenie prístupu k informačným technológiám a zvýšenie ich používania a kvality resp. podporu prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo. Finančné prostriedky európskych štrukturálnych a investičných fondov sú významným nástrojom tejto politiky, napomáhajúcim posilňovať hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť a znižovať stále existujúce regionálne disparity. V novom programovom období 2014 – 2020 môžu byť MSP podporené prostredníctvom viacerých operačných programov (ďalej len „OP“) financovaných v rámci EŠIF ako sú OP Výskum a inovácie, OP Kvalita životného prostredia, OP Integrovaná infraštruktúra, OP Ľudské zdroje, OP Efektívna verejná správa, Integrovaného regionálneho OP a Programu rozvoja vidieka.

Na národnej úrovni v programovom vyhlásení vlády SR na roky 2016 – 2020 sa vláda SR zaviazala prijať nový zákon o MSP, ktorého cieľom je vytvoriť lepšie podnikateľské prostredie pre malých a stredných podnikateľov a primerané podmienky pre aktívne využívanie princípov iniciatívy SBAfE a Akčného plánu pre podnikanie 2020. Od 1.1.2017 nadobudol účinnosť zákon o podpore MSP č. 290/2016 Z. z., ktorý vytvoril rámec pre podporu malého a stredného podnikania. Týmto zákonom sa presadzuje princíp „Najskôr myslieť v malom“ v slovenskom právnom prostredí. Národný program reforiem Slovenskej republiky 2017 popisuje štrukturálne opatrenia, ktoré vláda SR plánuje realizovať najmä v najbližších dvoch rokoch. V oblasti podnikateľského prostredia by mali plánované opatrenia pozitívny dopad na MSP. Zmeny týkajúce sa obchodného registra znížia administratívnu záťaž podnikateľov a súdov pri registrácii obchodných spoločností. Znížia sa poplatky a zlepšia sa elektronické služby pre podnikateľov. Rozšíri sa dostupnosť služieb rozšírením počtu externých registrátorov, ktorý budú môcť zapísať subjekt do obchodného registra. V najbližšom období sa plánuje prijať ucelený koncepčný dokument Stratégia hospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2030. Stratégia hospodárskej politiky sa zameriava na kľúčovú oblasť, t.j. rozvoj podnikateľskej činnosti. V nadväznosti na skutočnosť, že MSP sú významným prvkom tvorby nových pracovných miest, sa stratégia zameriava na hľadanie riešení zvýšenia rastu ich produktivity práce a celkovej konkurencieschopnosti. Stratégia odporúča zamerať sa na podporu exportu MSP ako aj ich internacionalizáciu a zapojenie do globálnych hodnotových reťazcov. Podpora MSP by sa mala venovať tak fáze vzniku, ako aj rozvoja podniku.

Na základe údajov zverejnených v Správe o poskytnutej štátnej pomoci v Slovenskej republike za rok 2017 dosiahol podiel MSP na celkovej výške štátnej pomoci (301,59 mil. Eur) 25,99 %, čo predstavuje 78,37 mil. Eur. V medziročnom porovnaní sa podiel MSP na celkovej výške štátnej pomoci znížil o 37,01 p. b. Ako vyplýva z grafu 2, najvyšší podiel štátnej pomoci pre MSP (vo výške 100 %) poskytli Audiovizuálny fond (6,99 mil. Eur), Úrad vlády SR (4,15 mil. Eur) a Bratislavský samosprávny kraj (0,25 mil. Eur). Podiel štátnej pomoci poskytnutej MH SR pre MSP v roku 2017 tvoril 8,07 % (6,18 mil. Eur) z celkovej poskytnutej štátnej pomoci. MPRV SR v roku 2017 poskytlo štátnu pomoc pre MSP v celkovej výške 28,09 mil. Eur, čo predstavovalo 47,59 % z celkovej poskytnutej štátnej pomoci. Pri MPSVR SR predstavoval podiel pre MSP 9,87 % (0,84 mil. Eur). Celkový podiel štátnej pomoci poskytnutej v roku 2017 MSP tvoril 2,90 mil. eur, t. j. 9,24 % z celkovej štátnej pomoci poskytnutej MŠVVaŠ SR. Celkový podiel štátnej pomoci poskytnutej MSP v pôsobnosti APVV v roku 2017 tvoril 82,16 % (2,30 mil. Eur) z celkovej poskytnutej štátnej pomoci, pri daňových úradoch tvoril 2,32 % (0,73 mil. Eur) a pri colných úradoch 33,33 % (17,76 mil. Eur). Fond na podporu umenia v roku 2017 poskytol štátnu pomoc pre MSP v objeme 1,96 mil. Eur, čo predstavovalo 91,58 % z celkovej poskytnutej štátnej pomoci. V roku 2017 celkový podiel štátnej pomoci poskytnutej MSP v rámci Environmentálneho fondu tvoril 62,16 % (6,22 mil. Eur) z celkovej poskytnutej štátnej pomoci.

Graf 2: Percentuálny podiel štátnej pomoci pre MSP podľa poskytovateľa v roku 2017

Zdroj: SBA, na základe údajov zo Správy o poskytnutej štátnej pomoci v SR za rok 2017

4. Preferencie rodinných podniků na vybrané otázky týkající se legislativního prostředí

V rámci uskutočneného dotazníkového prieskumu, ktorý bol špecificky zameraný na malé a stredné podniky a súčasne rodinné podniky na Slovensku, sme zisťovali i vnímanie týchto podnikov na vybrané aspekty právneho prostredia. V súvislosti s riešenou problematikou boli respondentom položené otázky súvisiace s problémom aplikácie niektorých zákonov, so zdrojmi nebezpečenia pre rodinný podnik a s oblasťou pomoci v podnikaní zo strany štátnych orgánov.

V súvislosti s aplikáciou zákonov podniky v najväčšej miere uvádzali problémy so Zákonníkom práce (10,01 %), Zákonom o DPH (8,63 %), Zákon o BOZP (7,19 %), Sociálne zákony (6,47 %), Zákon o dani z príjmov (6,12 %) a Obchodný zákonník (5,76 %). Spolu 12,59 % respondentov uviedlo, že má problémy s aplikáciou iných zákonov a zvýšené podniky uviedli, že nemajú zásadné problémy s aplikáciou žiadneho zákona. Prostredníctvom Fisherovho exaktného testu sme zistili, že neexistuje závislosť vnímania problémov s aplikáciou zákonov a regiónom, v ktorom podnik pôsobí. V ďalšej otázke sme zisťovali skutočnosť, čo vnímajú rodinné podniky ako najväčšie riziko pre ich podnikanie. Túto otázku sme štatisticky nevyhodnocovali, nakoľko sa jednalo o otvorenú otázku. Pri uvedenej otázke sme nevyužili možnosť výberu, nakoľko sme chceli od respondentov získať reakciu bez ovplyvnenia obmedzeným počtom možností. Zistili sme, že väčšina podnikov (až 52,63 %) považuje za najväčšie riziko ich podnikania problémy v rodine, konflikty, prípadne rodinné tragédie. Len 22,51% uviedlo ako najväčšie nebezpečenie pre rodinný podnik faktory z legislatívneho prostredia prípadne z oblasti zdaňovania a odvodov. V rámci tretej položenej otázky nás zaujímalo to, nás zaujímal názor respondentov na skutočnosť, aký druh pomoci očakávajú vo svojom podnikaní od vlády v najbližších rokoch. Prostredníctvom Fisherovho exaktného testu sme testovali nulovú hypotézu, ktorá vyjadruje nezávislosť premenných. Na základe výsledkov (p hodnota = 0,042) testovania možno konštatovať, že existujú rozdiely v požiadavkách na pomoc zo strany vlády pre rodinné podniky vzhľadom na regióny Slovenska. Prostredníctvom ďalšieho testovania sme zistili miere silnú závislosť. Na základe absolútnych početností jednotlivých odpovedí možno konštatovať, že respondenti v krajoch západného Slovenska očakávajú predovšetkým zníženie daní a odvodov, zjednodušenie podmienok podnikania, v menšej miere dotačnú pomoc respektíve neočakávajú žiadnu pomoc. V ostatných krajoch Slovenska podniky vo väčšej miere očakávajú pomoc formou zníženie daní a odvodov a následne dotačnú pomoc, ktorá má v porovnaní s kraji západného Slovenska a zvlášť Bratislavského kraja výraznejšie zastúpenie.

5. Závěr

Po zmapovaní rodinných podnikov v jednotlivých regiónoch sme analyzovali prostredníctvom konkrétnych otázok súčasný stav. Ďalej sme zisťovali, či súčasný stav v oblasti legislatívy je pre rodinné podniky priaznivý, alebo pre ich preferovanie je potrebné urobiť niečo navyše. Ďalej sme zisťovali aký vplyv majú tieto podniky na regióny. Po analýze odpovedí na danú problematiku môžeme konštatovať, že stále nie je záujem zakotviť rodinné podniky na Slovensku legislatívne. Na druhej strane majú tieto podniky v regiónoch čoraz väčší ekonomický význam. Významnú zložku tvoria najmä v Bratislavskom a Košickom kraji. Na základe zrealizovaného dotazníkového prieskumu možno konštatovať, že z rodinné podniky majú problémy s aplikáciou viacerých zákonov nezávisle od regiónu v ktorom sídlia. V najväčšej miere spôsobujú podnikom problémy spojené s aplikáciou Zákonníka práce, ďalej Zákona o dani z pridanej hodnoty a Zákona o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci. Napriek uvedenému sme ďalej zistili, že ako najväčšie nebezpečenie pre svoj rodinný podnik respondenti nepovažovali legislatívne prostredie, ale problémy a konflikty v rodine, nástupníctvo a rodinné tragédie. Čo sa týka požiadaviek na pomoc zo strany vlády v najbližšom období, možno konštatovať, že preferencie rodinných podnikov sa líšia v závislosti od regiónu, v ktorom podniky sídlia. Pokiaľ na západnom Slovensku, a špecificky v Bratislavskom kraji, podniky očakávali zníženie daní a odvodov a zjednodušenie podnikania, v ostatných regiónoch bolo zastúpenie požiadaviek na zníženie daní a odvodov a dotačnú pomoc vyššie v porovnaní so požiadavkou na zjednodušenie podnikania resp. bez očakávaní.

Literatura

- [1] GREGÁŇOVÁ, R.H., PĀPCUNOVÁ, V., (2017). Business activities of the municipalities as the important factor of territorial development. In *7th International Scientific Conference on Managerial Trends in the Development of Enterprises in Globalization Era (ICoM)*, Nitra : SUA Nitra, pp. 86-94. ISBN 978-80-552-1739-0.
- [2] HODINKOVA M., HORAK R., VINCENCOVA E. (2016) *Family business succession and its tax effects in the Czech Republic*. Proceedings of the 27th international business information management association conference – innovation management and education excellence vision 2020: from regional

- developmentsustainability to global economic growth, IBIMA 2016, ,PP. 1394-1402. ISBN. 1555-1938 DOI 10.1007/s11365-013-0271-6.
- [3] HUDÁKOVÁ, J., (2017). Research and development support and economic growth. In . In *20th International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings.* Brno: Masarykova univerzita, pp. 209-214. ISBN 978-80-210-8586-2. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-8587-2017-26.
- [4] HUDÁKOVÁ, M., MIŽIČKOVÁ, J., VÁLKOVÁ, D., MIKOLÁŠ, Z., FIALOVÁ, V., (2014). *Rodinné podnikanie teória a príklady z praxe v knihy.* Bratislava: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-8168-207-0.
- [5] JANKŮ M., (2017) Legal and Economic Context of the Czech Civil Code Rules on Family Enterprises. *Acta Univ. Agric. Silvic. Mendelianae Brun.*, vol. 65, no. 6, pp. 1945-19. ISSN 2464-8310. DOI 10.11118/ACTAUN201765061945.
- [6] KITCHING J., BLACKBURN R., (1998). *Intellectual property management in the small and medium enterprise (SME). Journal of Small Business and Enterprise Development*, vol. 5, no. 4, pp.327-335. DOI 10.1108/EUM000000000006797.
- [7] KORÁB V., MURINOVÁ A., (2017). *Family Business: Experience from the Czech Republic.* DOI 10.5772/intechopen.71020.
- [8] KORENKOVÁ, M., (2016). Business in Slovakia. In *Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference: region v rozvoji společnosti.* Brno: Mendelova univerzita v Brně, pp. 459-469. ISBN 978-80-7509-459-9.
- [9] MAJDÚCHOVÁ, H., NEUMANNOVÁ, A., (2014). *Podnik a podnikanie.* Bratislava : Sprint 2. ISBN 978-80-89710-04-1.
- [10] MALÍKOVÁ, K., (2010). *Podnikanie v cestovnom ruchu.* Bratislava: Progressus. ISBN 978-809-705-10-06.
- [11] MAROŠ, M., RYBANSKÝ, Ľ., (2016). Development of wage disparities in Slovakia and the use of quantitative methods for their analysis. In *19th International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings.* Brno: Masarykova univerzita, pp. 387-391. ISBN 978-80-210-8273-1. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-8273-2016-49.
- [12] ODEHNALOVÁ P., PIROŽEK P, (2015). *Family businesses in the corporate governance of mncs. Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, vol. 63, no. 3, pp. 979-984. ISSN 1211-8516. DOI 10.11118/ACTAUN201563030979.
- [13] PAPULA, J. A KOL., (2015). *Podnikanie a podnikateľské myslenie I.* Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-950-2.
- [14] PAPULA, J. A KOL., (2018). *Jako začať a úspešne podnikať.* Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-985-5.
- [15] SCHELL, S., HIEPLERA, P., MOOGA, P. (2018) It's all about who you know: The role of social networks in intra-family succession in small and medium-sized firms. *Journal of Family Business Strategy*, vol. 9, no. 4, pp. 311-325. ISSN 1877-8585. DOI 10.1016/j.jfbs.2018.08.003.
- [16] SLOVAK BUSINESS AGENCY, (2018). Správa o stave malého a stredného podnikania v Slovenskej republike v roku 2017. [online]. [cit. 2019-03-9]. Dostupné z: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/sprava_o_stave_msp_v_sr_v_roku_2017.pdf.
- [17] SOLÍKOVÁ V. (2013). Small and medium sized enterprises (SMEs) and transfer pricing Změny zaměstnanosti ve výzkumu a vývoji v českých krajích. *Acta Univ. Agric. Silvic. Mendelianae Brun.*, vol. 60, pp. 349-356. ISSN 2464-8310. DOI 10.11118/actaun201260020349.
- [18] ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY, (2019). *Databáza DataCUBE.* [online]. [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <http://datacube.statistics.sk/>.
- [19] URBANÍKOVÁ, M., (2017). Centers of shared services and their impact on the regions. In *20th International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings.* Brno: Masarykova univerzita, pp. 133-138. ISBN 978-80-210-8586-2. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-8587-2017-16.
- [20] Zákon číslo 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení a doplnení neskorších predpisov.